

ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ МИКОЛИ ЛЕОНТОВИЧА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті висвітлюються основні етапи життя та творчості видатного українського композитора Миколи Леонтовича.

Ключові слова: Микола Леонтович, композитор, українська музика, народна пісня, «Щедрик».

Abstract

The article highlights the main stages of the life and work of the famous Ukrainian composer Mykola Leontovych.

Keywords: Mykola Leontovych, composer, Ukrainian music, folk song, «Shchedryk».

Вступ

Україна завжди славилася культурною діяльністю свого народу. Одним із найяскравіших представників творчої еліти нашої країни є Микола Леонтович – видатний композитор, хоровий диригент та громадський діяч, один з перших серед майстрів української музики, що представив світові власну інтерпретацію фольклорних творів. Його широковідомі обробки українських народних пісень для хору, що є яскравим прикладом вмілого поєднання давніх традицій та композиторського новаторства, не лише проклали місток між давнім фольклором та тогочасною європейською музично-хоровою культурою, а й стали відомими у всьому світі.

Метою статті є висвітлення основних етапів життя і творчості Миколи Леонтовича.

Результати дослідження

Микола Леонтович народився 13 грудня 1877 р. у с. Монастирок Вінницького повіту. Початкову музичну освіту здобув у свого батька, що був віртуозом, граючи на віолончелі, скрипці, гітарі, керував хором семінаристів. А от любов до народних пісень майбутньому композиторові привила саме мати.

У подальшому освіту Микола Леонтович здобував у Немирівській гімназії та Шаргородському початковому духовному училищі, Подільській духовній семінарії. Музичним взірцем для нього завжди були обробки Миколи Лисенка. Уже з 1899 р. Микола Леонтович почав творити, організував самодіяльний симфонічний оркестр, а в 1901 р. видав перший збірник подільських пісень, які до цього моменту були відомі лише у фольклорному колі сільських жителів [1].

Микола Леонтович працював і на Донбасі, проте після року діяльності через надмірну увагу поліції знову повернувся на Поділля. Саме в період проживання у Тульчині, який він покидав лише для коротких поїздок в Москву та Київ для зустрічей з Болеславом Яворським, він і пише свої найвидатніші твори, наприклад, перший варіант обробки «Щедрика», який опісля ще багато разів був змінений самим композитором, доки не дійшов до того звучання, що прославило його на весь світ [2]. Завдяки «Щедрику» митець переселяється до Києва, проте з приходом денікінців мусить знову повертатися на Поділля і продовжує творити. Восени 1920 р. його хорова капела під керівництвом Кирила Стеценка та Павла Тичини відбула на гастролі, проте так і не повернулася на захоплену в полон СРСР Україну. Цей колектив прославив твори Миколи Леонтовича на весь світ.

Життя видатного композитора закінчилося трагічно. 23 січня 1921 р. він у с. Марківка в домі власного батька був убитий агентом ВЧК Афанасієм Грищенком. Відомо про це стало лише у 1990 р., під час політики гласності. Усі відомості про смерть Миколи Леонтовича старанно приховувалися радянською владою протягом десятиліть [3].

Проте, незважаючи на передчасну смерть, Микола Леонтович здійснив вагомий внесок в українську культуру. Велику роль він відіграв у становленні музичної освіти у Вінниці, викладаючи у школах та популяризуючи найкращі зразки української класичної і народної музики. Композитором було

створено хор зі своїх учнів, що здобув велике визнання не лише у місті, а й у всіх навколишніх повітах [4, с. 289].

Основу музичної спадщини Миколи Леонтовича становлять хорові мініатюри, найвідоміші з яких: «Щедрик», «Козака несуть», «Дударик», «Із-за гори сніжок летить», «Женчичок-бренчичок», «Гаю, гаю, зелен розмаю». Музична обробка Миколи Леонтовича є взагалі ювелірною роботою. Композитор використав традиції імпровізаційності, притаманні творчості українських кобзарів, гармонізацію та поліфонічність [1].

Тематика творів митця також надзвичайно різноманітна. Це духовні, обрядові, історичні, чумацькі, жартівливі, танцювальні пісні, хори на побутові теми, що займають значне місце у творчості Миколи Леонтовича.

Однією з найпопулярніших обробок народних пісень композитора є «Щедрик». Над цим твором Микола Леонтович працював усе життя. Перша редакція була написана ще до 1901 р., друга – в 1906-1908 рр., третя – в 1914, четверта – в 1916, остання, п'ята, в 1919 р. Вперше «Щедрик» був виконаний хором Київського університету 1916 р., що принесло популярність Миколі Леонтовичу. В основу цього геніального твору покладена звичайна українська щедрівка, так звана пісня добрих побажань. У мотиві щедрівки всього три ноти. Настів Микола Леонтович почув у старшого покоління, ймовірно, у батька, а сам текст щедрівки свідчить про її прадавнє коріння. У творі органічно поєднані прийоми народного багатоголосся з досягненнями класичної поліфонії, кожен голос відіграє самостійну виражальну роль, тому пісня досягає особливої гармонійної насиченості і напруженості звучання.

Як зазначав Пилип Козицький, «Щедрик – то не розкладка пісні, то самоцінний твір, осяяний промінням генія, який посяде не останнє місце в світовій музичній літературі» [5, с. 61].

5 жовтня 1921 р. «Щедрик» був вперше виконаний на концерті в Карнегі Хол в Нью-Йорку. По суті, пісня стала для американців маленьким українським дивом, що швидко розійшлося всіма континентами.

У 1936 р. Пітер Вільховський створив низку англійських текстів до цієї композиції, і остання версія, znana як «Колядка дзвонів» (Carol of the Bells), стала однією з найвідоміших різдвяних пісень у світі. «Колядка дзвонів» використовувалася в рекламі, серіалах, кінофільмах, наприклад, «Гаррі Поттер», «Сам удома», «У дзеркала два обличчя». Колядку змінюють та використовують донині в тисячах кавер-версій.

«Щедрик», що підкорив весь світ, називають неофіційним різдвяним гімном та виконують англійською, французькою, іспанською та багатьма іншими мовами. На жаль, українська ідентифікація цього твору втрачена – проте не в мелодії, а в самій історії.

До того ж, текст Пітера Вільховського «Колядка дзвонів» має зовсім іншу суть, ніж наш, типово український, максимум слов'янський «Щедрик». Автентичні корені, що містяться саме в оригінальному тексті, на жаль, втрачаються.

Дослідники «Щедрика» переконані, що шалена популярність пісні у її простоті. Варто лише раз прослухати цю геніальну мелодію, щоб навіки запам'ятати її. А Микола Леонтович, запозичивши народний мотив «Щедрика», був справжнім умілим ювеліром, що зумів просту мелодію перетворити в справжнє диво.

Висновки

Таким чином, творчість Миколи Леонтовича має надзвичайно велике значення для української культури. Завдяки цьому композиторові багато чудових творів були врятовані від забуття і в новому звучанні поповнили світову культурну скарбницю, а його педагогічна діяльність дала потужний поштовх для розвитку музичної освіти в Україні. Навіть майже через сто років після смерті Миколи Леонтовича весь світ насолоджується його прекрасними творами, що донині надихають інших митців на творчість та відкривають звичайним слухачам сторінку народної історії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антошко М. О. Мистецьке життя Вінничини 60-х років XIX – першої половини XX століття в контексті художньої культури Поділля / М. О. Антошко. – К., 2011. – 218 с.

2. Завальнюк А. Ф. Микола Леонтович. Листи, документи, духовні твори: до 130-ї річниці від дня народження: монографія / А. Ф. Завальнюк. – вид. 2-ге, доопрац. і допов. – Вінниця: Нова Книга, 2007. – 272 с.
3. Кияновська Л. Українська музична культура / Л. Кияновська. – К.: ДМЦНЗКМ, 2002. – 160 с.
4. Сідлецька Т.І. Культурно-мистецьке життя Вінниці першої третини ХХ ст. / Т. І. Сідлецька // Мистецтвознавчі записки: Зб. наук. праць. – Вип. 20. - К.: Міленіум, 2011. – С. 287-294.
5. Гордійчук М. М. Д. Леонтович. Нарис про життя і творчість / М. М. Гордійчук. - К., 1956. – 261 с.

Шолота Владислава Владиславівна — студентка групи ІКТ-16б, факультет комп'ютерних систем і автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: Vladislava.Sholota@gmail.com

Шевчук Олена Андріївна — студентка групи ІКТ-16б, факультет комп'ютерних систем і автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: helenshevchuk99@gmail.com

Науковий керівник: **Сідлецька Тетяна Іванівна** — кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: sidletska79@gmail.com

Sholota Vladyslava V. — student group ICT-16b, Faculty of Computer Control Systems and Automatics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail : Vladislava.Sholota@gmail.com

Shevchuk Olena A. — student group ICT-16b, Faculty of Computer Control Systems and Automatics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail : helenshevchuk99@gmail.com

Supervisor: **Sidletska Tetyana I.** — Ph.D. Art criticism, associate professor at the Department of Philosophy and Humanitarian studies, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: sidletska79@gmail.com